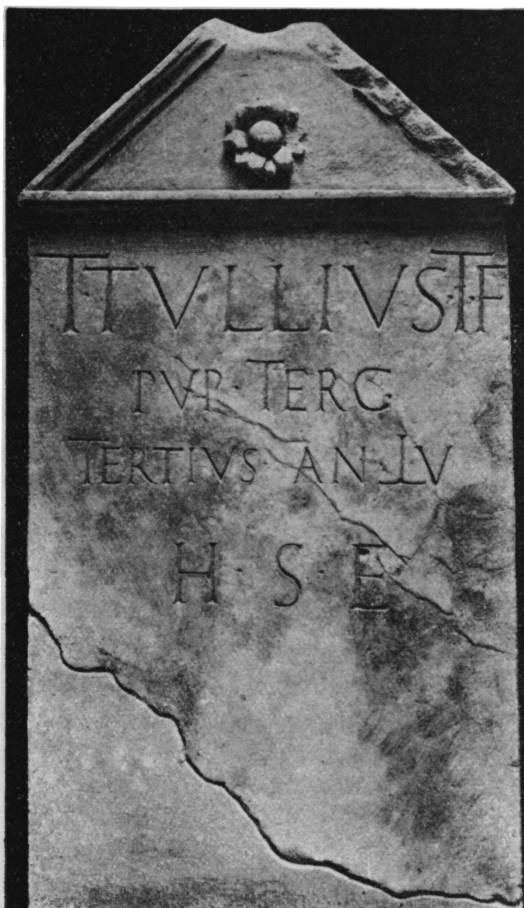

RANORIMSKI NAPIS IZ SISKA

Sisačka vodna zadruga gradila je g. 1934 nov nasip na desnoj obali Save, kod Štakora, pol sata sjeveroistočno od Siska, pa su radnici vadili zemlju između nasipa i glavnoga korita rijeke. Dana 6 decembra naišli su uz parcelu nazvanu Čukar, jedno 20 m udaljeno od Save, u dubljini od 1 m po prilici, rimsku nadgrobnu ploču, oštećenu, kako se vidi, još u staro doba. Kopali su odmah i ispod i oko kamena, ali nisu našli ništa po čemu bi se moglo zaključiti da je tu bio grob ispod kamena, ili u blizini njegovoj. Spomenik je mogao biti prenesen u Arheološki muzej u Zagrebu, pa nam je dužnost da izrekemo na ovom mjestu zahvalnost gosp. tehn. natsavjetniku inž. Rudolfu Gabrielu, koji je o nalazu smjesta izvijestio upravu muzeja.

Spomenik je načinjen iz litavskog vapnenca, kojega, kako nas izvješćuje Uprava Mineraloško-petrografskoga muzeja, imade u blizini, u okolici Petrinje kod Hrastovice. Spomenik imade oblik jednostavne grčke stele sa zabatom. Sada je visok 130 cm, od čega otpada na zabat 31 cm. Zabat je gore bio ukrašen akroterijem; sačuvan je željezni klin kojim je bio pričvršćen na šiljku zabata. U sredini zabata je dvanaesterolisna visoko rađena rozeta s promjerom od 12 cm. Napisno je polje ispod zabata sasvim glatko, gore široko 71·5 cm, prema dolje se, jedva primjetljivo, proširuje. Donji dio stele manjka, ali je cijeli napis, u četiri retka, sačuvan. Visina slova je 5·4 do 12 cm. Napis glasi ovako:

*T(itus) Tullius T(iti) f(ilius)
Pup(inia) Terg(este)
Tertius an(norum) lv
h(ic) s(itus) e(st).*

Slova imaju vrlo pravilan oblik, vrlo su lijepa, pomno i duboko uklesana. Slovo T je redovito više od drugih slova, da ne zauzme previše mjesta. Ligatura nema. Interpunkcija je ispravno uklesana i imade oblik našega štampanoga zareza. Značajno je da je za brojku 50 upotrebljen znak \perp koji se, uz znak \perp , upotrebljava u Augustovo doba, a obadva dolaze od halkidičkoga znaka Ψ za grčko slovo χ . Cijeli rad pokazuje dobro školovanog majstora, koji je stajao pod neposrednim uplivom preporoda umjetnosti u doba cara Augusta, a potjecao je možda iz akvilejske škole.

Spomenik je načinjen za grob nekoga Tita Tullija, Titova sina, kojemu je bio cognomen Tertius, a rođen je bio u gradu Tergeste (Trst), pa je prema tome njegova tribus bila Pupinia. Iz napisa saznajemo još to, da je umro u starosti od 55 godina. Prema stilizaciji bi se u prvom momentu moglo pomisliti da je pokojnik bio vojnik ili veteran, ali to u napisu nije spomenuto. Svakako je napadno da se je držalo važnim da mu se spomenu tribus i patria.

Iz rimskih napisa nađenih u Trstu saznajemo da je Oktavijan g. 33 pr. Is. popravio zidove i tornjeve grada. Po svoj prilici su tom prilikom tu bili naseljeni i veterani, pa je valjda tim povodom Tergeste u to doba postao i rimskom kolonijom. Vjerojatno se tom prilikom doselio u Trst i otac našega Tita Tullija, koji se i sam zvao Titus. Ako je to bilo odmah u početku njegova boravka u Tergeste, onda je naš Tito Tullije bio star 55 godina i umro negdje oko godine 25 posl. Is.

Po stilu i pismu sisačka se stela slaže s tim vremenom. Ona može biti nešto ranija, ili nešto kasnija, ali je svakako ranija od Klaudijeva vremena.

Po svoj prilici ta stela nije nikada stajala na grobu pokojnika kojemu je bila namijenjena. Načinjena iz slaboga materijala, ona se je, po svoj prilici, prilikom prenosa iz kamenoloma prelomila, pa nije mogla biti upotrebljena.

Inhalt. Grabstele aus Leithakalk, gefunden 1934 bei Erdaushebungsarbeiten für den neuen Savedamm, eine halbe Stunde nord-östl. von Sisak; jetzt im Museum zu Zagreb. Unten abgebrochen, jetzt 130 cm hoch. Über der Giebelspitze eiserner Zapfen zur Befestigung des verlorengegangenen Akroteriums. Schrift und Oberfläche sehr gut erhalten, der Stein ist wohl nie zur Aufstellung gelangt. An der Fundstelle sind durch Nachgrabungen keine Anhaltspunkte zur Feststellung eines Grabes in der Umgebung konstatiert worden, der Stein ist wohl beim Transporte aus dem Steinbruche gebrochen. Der auf dem Denkmal genannte T. Tullius Tertius aus Tergeste war vielleicht der Sohn eines von Oktavian vor dem Jahre 30 in Tergeste angesiedelten Veteranen. Sein Tod im Alter von 55 Jahren würde dann in die Zeit um 25 n. Chr. fallen. Jedenfalls gehört der Stein in vorklaudische Zeit.